

Alison Charles

Biblioteka humanističkih i društvenih znanosti
Sveučilišta Wales Collegea u Cardiffu
Ujedinjeno Kraljevstvo

IZVORI PODATAKA U ISTRAŽIVANJU I PISANJU ZNANSTVENIH RADOVA I DISERTACIJA

*/Information sources for thesis and dissertation research,
Maritime Policy and Management, 1990, Vol. 17, No 2, 79-85/*

Prevela: Tatjana Šepić, prof.

Traženje podataka iz objavljenih izvora, kao i iz neobjavljenih, može biti naporan i dugotrajan proces. Bitno je razraditi strategiju kako bi se istodobno najbolje iskoristilo vrijeme i raspoloživi izvori. Samo tako možemo biti sigurni da ćemo doći do potrebne literature. Postupnost u pristupu pokazao se kao najkorisniji i najdjelotvorniji, premda poznat, način.

1. ODREĐIVANJE TEME

Da bismo što lakše pronašli potrebnu literaturu, moramo jasno odrediti temu. Trebamo zabilježiti sve alternativne ključne riječi, kao i različite načine pisanja iste riječi, npr. containerisation (containerization), kontejnerizacija, te američki način pisanja i terminologiju. Npr. kada tražimo podatke o održavanju lučke opreme, trebali bismo uključiti termine kao što su luke, dokovi, terminali, gatovi, pristaništa, lučka obala, mašinerija, sprave; održavanje kao i vrsta opreme koja je potrebna (dizalice, kamioni, vitla, traktori, kontejneri). Treba se služiti jezičnim rječnicima i leksikonima, enciklopedijama, kako bismo mogli odrediti temu i napraviti listu važnih tematskih izraza.

U tom nam procesu može pomoći i rad s različitim priručnicima [1-4] (rječnici, enciklopedije i sl.).

2. BIBLIOGRAFIJE

Detalji o objavljenim monografijama mogu se naći u bibliografijama radova vezanima uz određene teme ili autora. Takve bibliografije često sadrže opisne ili kritičke bilješke. Ti popisi priručne literature obično pokrivaju specifična predmetna područja i često sadrže opisne ili kritičke bilješke na kraju monografija,

članaka iz časopisa, radova s konferencija i drugih publikacija. Središnja knjižnica odjela za okoliš/odjel za transport, Ovlašteni institut za transport i Informativna služba knjižnice koordinacijskog društva za međunarodno rukovanje teretom (ICHCA) izdali su nekoliko serija bibliografija.

Isto tako postoje korisne pojedinačne predmetne bibliografije. [5]

3. SAŽECI I KAZALA

Sažeci i kazala vrlo su korisni u pronalaženju najvažnijih i aktualnih podataka. Kratki pregledi daju sažetak sadržaja članka na koji se odnose, zajedno s pojedinostima o časopisima u kojima su objavljeni. Izdanja kazala sadržavaju najnovije podatke, ali daju samo popis naslova i pojedinosti o časopisima koji se preporučuju. Baze podataka koje sadržavaju kratke preglede i kazala dostupne su u različitim oblicima: izdanja u tvrdom uvezu, izravnom vezom s bazom podataka preko računala ili na CD-ROMU. Vrijeme i troškovi moraju odrediti najekonomičniji način korištenja izvora koji nam stoje na raspolaganju.

Publikacije koje su korisne u području pomorskih znanosti uključuju:

BMT Sažeci (BMT Abstracts). Britanska pomorska tehnologija (British Maritime Technology) mjesečno izdaje ovaj pregled, te daje popise popraćene bilješkama koje upućuju na suvremenu tehničku literaturu iz područja brodova i brodarstva, pomorske opreme i strojarstva. Premda su ti pregledi ponajprije usredotočeni na članke iz časopisa na svjetskoj osnovi, tu su uključeni i neki radovi i članci s konferencija. U svakom se broju nalazi opširno kazalo s ključnim riječima, autorom i popisom brodova. Cjeloviti predmetni indeks objavljuje se godišnje.

Sažeci rukovanja teretom (Cargo Handling Abstracts). ICHCA ovaj sažetak objavljuje kvartalno. Ti kratki sadržaji odabrani su iz velikog niza mjesečnih časopisa, tehničkih rasprava i izvještaja Informativne službe knjižnica ICHCA. Predmetne kategorije koje su obuhvaćene, uključuju sve aspekte postupka, opreme, upravljanja, zakonodavstva i osiguranja pri rukovanju teretom. Postoje kratke bilješke o priručnoj literaturi. Nema kazala.

Suvremena literatura o prometu i prijevozu (Current Literature in Traffic and Transportation). North-Western University Transport Center, Illinois, SAD, objavljuje to svaka dva mjeseca. Obuhvaća sve aspekte prijevoza i glavne načine mješovita prijevoza tereta zrakom, željeznicom, pomorskim i cestovnim putem, distribuciju tereta te gradski i izvangradski prijevoz.

Slijedi model časopisa s kratkim sažecima, jer je preporučena literatura dana prema određenim kategorijama koje su u ovom slučaju vrlo detaljne.

Suvremeni naslovi iz područja znanosti o oceanskoj, obalnoj, jezerskoj i riječnoj plovidbi (Current Titles in Ocean, Coastal, Lake and Waterway Sciences). Objavljuje ih kvartalno Zavod za obalno obrazovanje i istraživanje (Coastal Education and Research Foundation), Charlottesville, Virginia, SAD. Ponajprije se bavi geološkim, biološkim i tehničkim aspektima. Stranice na kojima su označeni sadržaji 150 međunarodnih časopisa ponovno se tiskaju, a svaki članak ima

korisno predmetno kazalo. Uključena je i lista autora i njihove adrese, uglavnom zato da bi se mogla dobiti nova nepromijenjena izdanja.

Bilten knjižnice Odsjeka za okoliš i Odsjeka za prijevoz (Department of the Environment and Department of Transport Library Bulletin). Ovaj se bilten može uzeti kao primjer publikacije koja se nalazi na granici časopisa s kratkim sažecima iz područja pomorskih znanosti, no budući da ga dva prije navedena odsjeka objavljuju dvaput mjesečno, u njemu se mogu naći korisne informacije koje se tiču britanske situacije. Područje prijevoza, premda se uglavnom koncentrira na cestovni transport, sadrži i dio o brodarstvu. Navedena preporučena literatura uzeta je iz periodičnih časopisa, vladinih publikacija, članaka i izvještaja organizacija. Osim popisa časopisa s kazalima, osobito je bogato predmetno/geografsko kazalo.

Bilten suvremene pomorske znanosti (Maritime Studies Current Awareness Bulletin). Politehnički centar za učenje i istraživanje (Polytechnic Southwest Learning Resources Centre), Plymouth, tjedno tiska ovaj informativni bilten. To je bibliografski popis preporučenih djela u širokom rasponu tema iz pomorstva, a bavi se ponajprije pomorskim zakonom, ribolovom, obalom, rukovanjem teretom i lukama, te je podijeljen u posebne predmetne grupe. Dvije stotine časopisa s kazalom pregled su onoga što se nudi u svijetu. U Biltenu se nalazi više od 70 preporučenih najnovijih naslova za svaki broj.

Sažeci radova iz područja oceanografije (Oceanis Abstracts). Izdaju se od 1963. i spadaju među najopsežnije časopise s kratkim sažecima koji se bave okolišem slane vode.

Cambridge Scientific Abstracts, SAD, objavljuje ih svaka dva mjeseca. Daje pregled više od 3.500 primarnih izvora svjetske tehničke literature. Podijeljeno je u poglavlja koja se bave različitim aspektima oceanografije, pomorske geologije, zagađenja, živih i neživih pomorskih izvora, brodova i brodarstva. Svaka preporučena literatura dovoljno je sažeta da da osnovne informacije koje se nalaze u izvornika. Jedna je od pozitivnih strana tih sažetaka opsežan sklop kazala u svakom broju, koji se na kraju godine sakupe u jedan posebni svezak. Moguće je istraživati vrlo razrađene teme i to putem kazala pojmova i autora, preko geografskih područja podijeljenih na kopnena, morska ili obalna područja ili kopnene plovne putove. Objavljen je i rječnik sinonima.

Ti su sažeci također dostupni preko računala; mogu se naći pomoću sustava direktnog traženja na Dialog Information Services i Information Retrieval Service/European Space Agency.

Sažeci obalne industrije (Offshore Abstracts). Offshore Information Literature, Hove, Sussex, Ujedinjeno Kraljevstvo, objavljuje ove sažetke svaka dva mjeseca i obrađuje područja obalne industrije. Napravljeno je kazalo, i to na svjetskoj razini časopisa, članaka predstavljenih na konferencijama, izvještaja i literature o trgovini i prometu, dajući materijal uglavnom iz područja inženjeringa. Sažetak je podijeljen u šire tematske grupe, a u svakom broju ima otprilike oko 110 naznačenih preporučenih naslova. To je jedina služba koja izdaje sažetke i bavi se isključivo obalnom industrijom. K tome je još i osuvremenjeno. Ipak ima dva važna nedostatka. Prvo, premda je lista mjesečnih časopisa opsežna, izostavljeni su Lloyd's List, The Oilman i Offshore, i, drugo, nema kazala.

Podaci tiskani u važnijim novinama mogu se dobiti u različitim kazalima. Među najkorisnijim su sljedeći:

Kazalo za istraživački rad (Research Index). Business Surveys, Surrey, objavljuje ga dva puta mjesečno. U njemu se mogu pronaći podaci o pojedinim kompanijama iz područja financija, industrije i trgovine, te podaci o posebnim temama, npr. o brodarstvu, lukama i dokovima.

Kratki zapisi daju dovoljno podataka da se prepozna i odredi vrijednost pojedinog članka. Nema zbirnih kazala, ali izdanja su osuvremenjena.

Kazalo Financial Timesa (Index to the Financial Times). Financial Times Business Information Ltd. objavljuje ga jednom mjesečno, a sva izdanja skupljaju se u jednom svesku na kraju godine. Za svaki članak u Financial Timesu postoji kazalo, a uključen je u jedan od tri dijela: podaci o korporacijama, opći podaci i osobna obilježja. Dok se podaci o korporacijama nalaze pod imenom kompanije, opći su podaci svrstani pod imenima pojedinih zemalja. Stoga je teško brzo i lako naći neku temu. Npr. do podataka o sigurnosti broda ili do Glasnika slobodnog poduzetništva (Herald of Free Enterprise) može se doći tražeći pod Ujedinjeno Kraljevstvo, brodarstvo i pomorska industrija; nesreće i trajekti. Dostupni su podaci opsežni i detaljni.

Sadržaji najnovijih ekonomskih časopisa (Contents of Recent Economic Journals). Odsjek za trgovinu i industriju (Department of Trade and Industry) tiska ga jednom tjedno. U njemu se nalaze sadržaji 250 svjetskih znanstvenih časopisa objavljenih na engleskom. Obradene teme uključuju financije, radnu, regionalnu i poslovnu ekonomiju. Svaki broj sadržava 16-20 stranica s naslovima, a navodi i članke Sveučilišta i Instituta koji su primljeni u knjižnicu Sveučilišta u Warwicku.

4. NEOBJAVLJENA ISTRAŽIVANJA

Premda smo zahvaljujući bogatom izboru časopisa sa sažecima i kazalima obaviješteni o najnovijim objavljenim radovima, bitno je ići ukorak s istraživanjima koja se provode, i onima koja su upravo dovršena. Istraživanja u Britaniji, koja su u tijeku, dobro su dokumentirana u radovima:

Aktualna istraživanja u Britaniji (Current Research in Britain). Objavljuje ih British Library, te predstavljaju nacionalni popis aktualnih istraživanja koja se provode na znanstvenim i drugim ustanovama u Ujedinjenom Kraljevstvu. Istraživanja se provode u četiri glavna područja: prirodne znanosti, biologija i društvene znanosti – godišnje se objavljuju izvješća za svako područje posebno, te humanističke znanosti – izvješće se objavljuje svake dvije godine. Izdanje iz 1987. navodi više od 65.000 projekata s 4.000 pojedinih odsjeka. Materijal koji je obuhvaćen sastavljen je od podataka dobivenih dobrovoljnom suradnjom ustanova. Kao rezultat toga Current Research in Britain nije potpuno cjelovit, premda je npr. izdanje iz 1987. postiglo čak 82% od očekivanog. Detaljna kazala daju podatke o istraživanjima u određenoj ustanovi ili odsjeku, o istraživačkim projektima na kojima rade određeni pojedinci, te o istraživanjima koja još traju iz širih područja i posebnih predmeta. Navode se i adrese ustanova i odsjeka, brojevi

telefona i imena (tamo gdje se zna) pročelnika odsjeka, ravnatelja itd. Ti su svesci izvanredno korisni želimo li saznati da li se provode istraživanja u određenom području, te da bismo odredili dragocjene kontakte u vlastitom području rada.

Završna su istraživanja svrstana u dvije glavne grupe:

Kazalo disertacija (Index to Theses). Objavljuje ga kvartalno Aslib u Velikoj Britaniji, i to je jedini cjelovit popis disertacija u Britaniji koji redovito izlazi od 1950. i obuhvaća oko 9.000 disertacija objavljenih svake godine na sveučilištima Velike Britanije i Irske, te Vijeće za nacionalne znanstvene nagrade, s ciljem dobivanja višeg akademskoga stupnja. Od 1987. kazalo obuhvaća cjelovit tekst sažetaka i veće predmetno kazalo. Bilješke su dane prema određenim kategorijama, a kazala autora i pojedinih tema omogućuju lak pristup određenim sadržajima.

Međunarodni sažeci disertacija (Dissertation Abstracts International). Izlaze mjesečno u SAD-u, a sadrže i sažetke doktorskih disertacija koje daju ustanove ponajprije u Sjevernoj Americi. Namjera je tu uvrstiti i magistarske radove. Sastoje se od tri dijela: humanističke i društvene znanosti, prirodne znanosti i inženjering, te Europski sažeci koji se objavljuju kvartalno i uključuju samo europske ustanove. Bilješke su poredane prema predmetnoj klasifikaciji s opsežnom listom ključnih riječi i kazalom autora. Godišnje se tiska cjelovito kazalo autora, ali ne i kazalo ključnih pojmova. Baza podataka dostupna je izravno preko računala na Dialog Information Services. Ti su sažeci pouzdan izvor kratkih sažetaka koje su napisali sami autori novih doktorskih disertacija u Sjevernoj Americi.

5. STATISTIČKI PODACI

Svako se istraživanje u većoj ili manjoj mjeri oslanja na statističke podatke. Ne samo vlade, već i niz drugih različitih organizacija iz područja prijevoza, ekonomije i prirodnih znanosti, objavljuju tu vrstu podataka.

Dva su korisna opća vodiča:

Predmetno kazalo izvora komparativne međunarodne statistike [6] (Subject Index to Sources of Comparative International Statistics). To je opće statističko kazalo koje objavljuju velika međunarodna tijela. Dragocjeno je u pronalaženju statističkih izvora za proizvodnju i trgovinu.

Statistički izvori [7] (Statistic Sources). Velik je naglasak stavljen na Ameriku, ali posjeduje i podatke za pojedine zemlje pod imenom određene zemlje. U njima se nalazi kazalo statistika koje su objavila velika međunarodna tijela.

Kazala koja objavljuju pojedine zemlje uključuju:

Vodič službene statistike [8] (Guide to Official Statistics); Statistike u Africi [9] (Statistics Africa); Statistike u Americi [10] (Statistics America); Statistike u Aziji i Australoaziji [11] (Statistics Asia and Australasia) i Statistike u Europi [12] (Statistics Europe).

Sva ta izdanja daju statističke izvore za svaku zemlju s predmetnim kazalom.

Korisna kazala brodarskih statistika uključuju:

Industrija brodarstva: Statistički izvori [13] (The Shipping Industry: Statistical Sources) i *Priručnik pomorske statistike: pomorska trgovina, brodarstvo, brodogradnja i luke* [14] (Manual of Maritime Statistics: Seaborne Trade, Shipping, Shipbuilding and Ports).

Osnovne statistike brodarstva objavljuju velik niz međunarodnih i nacionalnih organizacija i uključuju:

Statistike iz područja brodarstva (Shipping Statistics). Objavljuje ih mjesečno Institut za ekonomiju i logistiku brodarstva (Institute of Shipping Economics and Logistics), Bremen; osobito je korisna zbog podataka o EEZ.

Statistike iz područja brodarstva i ekonomije (Shipping Statistics and Economics). Drewry Shipping Consultants ih objavljuje mjesečno, a korisne su zbog ekonomskog stajališta, planova, komentara i izvještaja o naftnom tržištu i tržištu tankera.

Lloydov registar brodarstva (Lloyds Register of Shipping) objavljuje različite statističke publikacije uključujući:

Statističke tabele (Statistical Tables). Ta polugodišnja analiza pouzdan je izvor za statistiku svjetske trgovačke flote.

Izvešće o trgovačkoj brodogradnji (Merchant Shipbuilding Returns). Taj sažetak koji izlazi kvartalno ima i dodatak, a to je *Godišnji sažetak o završenim trgovačkim brodovima* (Annual Summary of Merchant Ships Completed).

Izvešće o nesrećama (Casualty Returns) koje daje detaljan godišnji sažetak o izgubljenim brodovima ili brodovima stavljenim izvan upotrebe, te o velikim nesrećama.

Niz publikacija koje objavljuje Fearnleys, Oslo, Norveška, također su veoma korisne, a uključuju:

Mjesečni i tjedni izvještaji (Monthly and Weekly Reports) koji daju najnovije podatke iz svjetske ekonomije, o ugovorenim tržištima, prodaji i kupnji, uključujući tankere, prijevoz suhog i mješovitog tereta te prijevoz plina brodom.

Svjetska flota rasutog tereta (World Bulk Fleet). Objavljuje se dva puta godišnje i daje pojedinosti o cjelokupnoj svjetskoj floti tankera i vozara.

Svjetska trgovina rasutog tereta (World Bulk Trades). Taj godišnji cjeloviti pregled sveukupne pomorske trgovine tereta obuhvaća glavnu trgovačku robu.

Fearnleysov pregled (Fearnleys Review). To je godišnji pregled tržišta vozarina, prodaje i kupovine, i sklapanja ugovora. Istaknute su bilance vozarina te procjena razvoja flote i trgovine u budućnosti.

OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) i UNCTAD (Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju) objavljuju dva godišnja pregleda pomorstva:

Pomorski transport (Maritime Transport). Izdaje ga OECD u Parizu. Daje pregled razvoja međunarodnog brodarstva i brodarskih usluga i tržišta vozarina, zajedno s korisnim statističkim dodatkom.

Pregled pomorskog transporta (Review of Maritime Transport). Izdaje ga UNCTAD, a obuhvaća uglavnom isti materijal kao i Pregled OECD-a; uključuje mješoviti prijevoz te izvještaje na svjetskoj razini. Svake godine koristi se isti oblik, te se tako mogu lako usporediti nova i stara izdanja.

Statistika britanskog brodarstva (British Shipping Statistics). Izdaje ih General Council of British Shipping. Tu se nalaze detalji o trgovačkim flotama i podaci o svjetskoj pomorskoj trgovini. Posebna se pažnja posvećuje trgovini u Ujedinjenom Kraljevstvu i prihodima industrije brodarstva te drugim informacijama iz područja financija.

Statistički pregled britanske industrije nafte o svjetskoj energiji (BP Statistical Review of World Energy). Taj godišnji pregled daje detaljne statistike o svjetskoj proizvodnji i potrošnji nafte, ugljena i zemnog plina, zajedno sa statističkim podacima o potrošnji nuklearne energije, hidroelektrične energije i goriva koja se prodaju na tržištu. Statistički podaci uzeti su iz različitih svjetskih izvora, unutar same britanske industrije nafte i izvan nje.

6. DIREKTNO TRAŽENJE PODATAKA PREKO RAČUNALA

Premda listajući navedena kazala možemo doći do puno korisnog materijala, i samo traženje podataka na taj način može biti korisno. Traženje podataka iz velikog izbora svjetske baze podataka preko računala u mnogim će se slučajevima pokazati korisnijim, a budući da je baza podataka tako velika, to je ostvarljivo jedino putem automatiziranog sustava. Pristup velikom broju važnih baza podataka iz područja trgovina moguć je preko Dialog Information Services, USA ili ESA-IRS. Oni sadržavaju velike baze podataka kao što su Compendex i Inspec za podatke iz područja inženjeringa; Scisearch, Oceanic Abstracts i velik izbor baze podataka iz područja ekonomije. Neke baze podataka nalaze se na tržištu nezavisno, npr. Marina (pomorski inženjering, ribarstvo i razvoj luke i priobalnog područja), a daje ih Nizozemski pomorski institut. Prije nego što se započne s traženjem podataka preko računala, treba potražiti savjet iskusnog stručnjaka za izravno traženje, kako bismo dobili samo važne podatke. Danas je moguće istodobno pretraživati određene baze podataka, te tako još više smanjiti troškove i potrebno vrijeme.

7. SPECIJALISTIČKI UREDI I ORGANIZACIJE

Kada iscrpimo sve objavljene izvore podataka ili izvore dostupne preko računala, podatke i pomoć u određenom području možemo dobiti od nekih organizacija kao

što su npr. Britanska pomorska tehnologija, Međunarodna pomorska organizacija, vladine organizacije i Svjetsko pomorsko sveučilište, koje nam mogu dati podatke i omogućiti kontakte iz prve ruke, i čiji savjet treba potražiti.

8. PRIRUČNA LITERATURA I BILJEŠKE

Kada pišemo disertaciju, trebamo navesti svu priručnu literaturu koju smo koristili. Stoga je potrebno pomno voditi bilješke. Ako radimo na većem istraživačkome projektu, tada se preporuča podatke bilježiti na kataložnim listićima ili na disku. Pomoć u navođenju priručne literature u tekstu ili u bibliografiji može se naći u British Standard 5605:1978, navodeći publikacije prema njihovim bibliografskim referencijama.

Traženje podataka može nam oduzeti puno vremena, može biti vrlo zamorno i razočaravajuće. No ako smo sustavni i dosljedno zapisujemo podatke kako na njih nailazimo, možemo umanjiti te probleme, kao i utrošeno vrijeme.

LITERATURA

- [1] Roget's Thesaurus of English Words and Phrases (1982) (Longman, London), new edition.
- [2] Longman's Synonym Dictionary (1982) (Longman, London).
- [3] BRANCH, A. E. (1982), Dictionary of Shipping / International Trade Terms and Abbreviations (Witherby & Co. Ltd., London), second edition.
- [4] SULLIVAN, E. (1988), Marine Encyclopaedic Dictionary (Lloyds of London Press), second edition.
- [5] A comprehensive annotated compilation by MACKENZIE, C. H. C., POWER, M. E. and DeDORMAN, D.L., on Liner Shipping Conferences (1985) (Lexington Books, Lexington).
- [6] Subject Index to Sources of Comparative International Statistics (1978) (CBD Research Ltd., Beckenham).
- [7] WASSERMAN, P. and O'BRIEN, J. (1983), Statistic Sources (Gale Research Co., Detroit), eighth edition.
- [8] Guide to Official Statistics (1986). Produced by the Central Statistical Office, London, it lists the published official British Statistics in any subject area.
- [9] HARVEY, J. M. (1978), Statistics Africa (CBD Research, Beckenham), second edition. Sources for social, economic and market research.
- [10] HARVEY, J. M. (1980), Statistics America (CBD Research, Beckenham), second edition.
- [11] HARVEY, J. M. (1983), Statistics Asia and Australasia (CBD Research, Beckenham), second edition. Sources for social, economic and market research.
- [12] HARVEY, J. M. (1981), Statistics Europe (CBD Research, Beckenham), fourth edition. Sources for social, economic and market research.
- [13] CALVERT, J. (1983), The Shipping Industry: Statistical Sources (City of London Polytechnic, London). This lists statistical sources under 25 general sub-

- ject headings and includes not only official sources but also commercial, e.g. H. P. Drewry.
- [14] Manual of Maritime Statistics: Seaborne Trade, Shipping, Shipbuilding and Ports (Netherlands Maritime Institute, Rotterdam), third edition. This describes the coverage of key sources of data for many countries and international organizations.

PRIKAZ KNJIGE
Book Review